

UDC: 343.9(034.3) (575.1)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT QONUNCHILIGIDA QIYNOQ TUSHUNCHASI VA UNING BELGILARI

Rustamboyev Mirzayusup Xakimovich,O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
boshlig'i, professor, yuridik fanlar doktori

e-mail: ula-50@mail.ru

ORCID: 0000-0003-4793-3249

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi jinoyat qonunchiligidagi qiynoq tushunchasi va uning belgilari borasida so'z yuritiladi. Muallif maqolada qiynoqqa solish, shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni kamsituvchi hisoblangan muomala hamda jazo turlarini qo'llashni taqiqlashni talab qiluvchi xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsiplari va normalari O'zbekiston Respublikasi qonunchiligidagi o'z ifodasini topganligini bayon etgan. Qiynoqqa solish va boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni kamsituvchi muomala hamda jazo turlari xalqaro hamjamiyat tomonidan g'ayriinsoniy va yo'l qo'yib bo'lmaydigan holat sifatida tan olinishini ta'kidlab, mazkur tushuncha yuzasidan olimlarning fikrlarini o'rgangan. Bundan tashqari, muallif maqolada BMTning "Qiynoqlarga solishga va muomalada bo'lish va jazolashning boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni tahqirlovchi turlariga qarshi Konvensiyasi", 1949-yil 12-avgustdagi "Harbiy asirlar bilan qilinadigan muomala to'g'risidagi Konvensiya", 1966-yil 19-dekabrda "Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro Pakt" hamda 1995-yil 26-maydagi "Insonning asosiy huquq va erkinliklari to'g'risidagi MDH Konvensiya" sig'a ham to'xtalib o'tgan. Muallif maqolada qiynash tushunchasi va belgilari haqidagi olimlarning fikr va mulohazalarini tahlil etib, tushuncha bilan bog'liq masalalarni takomillashtirish yuzasidan taklif va tavsiyalar bergan.

Kalit so'zlari: jinoyat, javobgarlik, jazo, qiynash, qiynoq, shafqatsiz, g'ayriinsoniy, qadr-qimmat, kamsituvchi muomala, sud.

ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ ПЫТОК В УГОЛОВНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Рустамбаев Мирзаюсуп Хакимович,доктор юридических наук, профессор, начальник
Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Аннотация. В данной статье рассматриваются понятие и признаки пыток в уголовном законодательстве Республики Узбекистан. Автор

констатирует, что в Конституции нашли отражение общепризнанные принципы и нормы международного права, запрещающие применение пыток, жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания. Изучены взгляды ученых на это понятие, подчеркнуто, что пытки, другие жестокие, бесчеловечные или унижающие достоинство виды обращения и наказания признаны международным сообществом бесчеловечными и нетерпимыми. Кроме того, в статью включен анализ Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания и Конвенции об обращении с военнопленными от 12 августа 1949 г., Гражданского и Международного пакта о политических правах, Конвенции о правах человека и основных свободах от 26 мая 1995 г. В статье автор анализирует взгляды и мнения ученых о понятии и признаках пыток и вносит предложения и рекомендации по совершенствованию вопросов, связанных с данным понятием.

Ключевые слова: преступление, ответственность, наказание, истязание, пытка, жестокое, бесчеловечное, унижающее достоинство, дискриминационное обращение, суд.

TORTURE IN THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Rustambaev Mirzayusup Khakimovich,

Head of the University of Public Security
of the Republic of Uzbekistan, DSc, Professor

Abstract. This article discusses the concept and signs of torture in the criminal law of the Republic of Uzbekistan. The author states that the Constitution reflects the universally recognized principles and norms of international law, which prohibit the use of torture, cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. The author of the article studied the views of scholars on this concept, emphasizing that torture, other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment is recognized as inhuman and intolerable by the international community. In addition, the article includes the UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment and the Convention on the Treatment of Prisoners of War of 12 August 1949, the Civil and The International Covenant on Political Rights also referred to the CIS Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms of 26 May 1995. In the article, the author analyzes the views and opinions of scholars on the concept and symptoms of torture and makes suggestions and recommendations for improving issues related to the concept.

Keywords: crime, responsibility, punishment, torture, torture, cruel, inhuman, degrading, discriminatory treatment, court.

Kirish

Har qanday davlat o'zining mavjudligini ta'minlash va mustahkamlash uchun o'z fuqarolarini muhofaza qilishi yo'lida tegishli choralarni ta'minlashi talab etiladi.

Fuqarolarini himoya qila olmagan davlat oxir-oqibatda barbod bo'lishi muqarrardir. O'zining xavfsizligini ta'minlagan davlatdan fuqarolar voz kechmaydi, aksincha, uni qo'llab-quvvatlaydi, shaxs va davlat o'rtasida mutanosiblik kelib chiqadi. Shaxsning xavfsizligini, uning daxlsizligini ta'minlashda davlat, avvalo, qonun bilan daxlsizlikni mustahkamlaydi, qonunning bajarilishini, unga rioya qilinishini ta'minlab beradi.

Shaxs daxlsizligi deyilganda uning hayoti, sog'lig'i, qadr-qimmati, sha'ni, ijtimoiy va iqtisodiy huquq va manfaatlari tushuniladi.

Shaxsning sog'lig'i va jismoniy daxlsizligini jinoiy tajovuzlardan muhofaza qilish O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqining dolzarb vazifasidir. Davlat nafaqat o'z fuqarolarini, fuqarolari qatorida fuqaroligi bo'lmagan yoki xorijiy fuqarolarning ham daxlsizligini muhofaza qiladi. Bu har qanday davlatning o'zgarmas vazifasidir. Inson sog'lig'i va uning daxlsizligi to'g'risida g'amxo'rlik qilish, uning barcha imkoniyatlarini va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitni yaratish davlatning, uning huquqiy institutlarining, sud-tergov organlarining diqqat markazida bo'lib, O'zbekiston Respublikasi qonunlarining asosini tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 26-moddasida: "Hech kim qiynoqqa solinishi, zo'ravonlikka, shafqatsiz yoki inson qadr-qimmatini kamsituvchi boshqa tarzdagi tazyiqqa duchor etilishi mumkin emas", deb mustahkamlab qo'yilgan. Konstitutsiyaning ushbu 26-moddasi 1948-yilda qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining 5-moddasiga to'la mos keladi.

O'zbekiston Respublikasi tomonidan ratifikatsiya qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining 13-moddasida davlat fuqarolarni ularning hayoti, sog'lig'i, shaxsiy erkinligi va xavfsizligiga bo'ladigan g'ayriqonuniy tajovuzlardan muhofaza qiladi, deb belgilab qo'yilgan.

Fuqarolarning sog'lig'i yoki jismoniy daxlsizligi huquqning turli sohalari normalari orqali, uning o'ziga xos vositalari bilan, shu jumladan jinoyat qonuni tomonida fuqarolar sog'lig'iga turli xildagi tajovuzlarni sodir etganlik uchun javobgarlik belgilangan normalar orqali qonunga xilof harakatlardan muhofaza qiladi.

Material va metodlar

Mavzu yuzasidan olimlarning fikr va mulohazalari tahlil qilinib, tegishli taklif va tavsiyalar berishdan iboratdir.

Mazkur ilmiy maqolani tadqiq etishda umumilmiy uslublar: funksional yondashuv, mantiqiylik, tizimlilik, tarixiy, qiyosiy-huquqiy, statistik, sotsiologik so'rovlar o'tkazish kabi metodlardan foydalanilgan.

Tadqiqot natijalari

O'zbekiston Respublikasida Jinoyat kodeksining 110-moddasiga ko'ra, muttasil ravishda do'pposlash yoki boshqacha harakatlar bilan qiynash jinoiy javobgarlikka sabab bo'ladi. Buning sharti sifatida ushbu Kodeksning 104-, 105-moddalarida nazarda tutilgan oqibatlar kelib chiqmagan bo'lishi ko'rsatilgan.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida: "Hech kim qiynoqqa solinishi, zo'ravonlikka, shafqatsiz yoki inson qadr-qimmatini kamsituvchi boshqa tarzdagi tazyiqqa duchor etilishi mumkin emas", deb mustahkamlab qo'yilgan. JKning

110-moddasida nazarda tutilgan jinoyat tarkibi ham ushbu Konstitutsiyaviy qonunning kafolati deyilsa, noto'g'ri bo'lmaydi.

Jumladan, Konstitutsiyada qiynoqqa solish, shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni kamsituvchi hisoblangan muomala hamda jazo turlarini qo'llashni taqiqlashni talab qiluvchi xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsiplari va normalari O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida amalga oshirilishiga zamin yaratadi. Qiynoqqa solish, boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni kamsituvchi muomala hamda jazo turlari xalqaro hamjamiyat tomonidan g'ayriinsoniy va yo'l qo'yib bo'lmaydigan holat sifatida tan olinadi. Amalda qiynoqqa solish, masalan, 1949-yil 12-avgustdagi "Harbiy asirlar bilan qilinadigan muomala to'g'risidagi Konvensiya", 1966-yil 19-dekabrda "Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro Pakt", 1995-yil 26-maydagi "Insonning asosiy huquq va erkinliklari to'g'risidagi MDH Konvensiyasi", 1984-yil 10-dekabrda "Qiynoq hamda muomala va jazolashning qattiq shafqatsiz, insoniylikka zid yoki qadr-qimmatni kamsituvchi turlariga qarshi Konvensiya" va boshqa qator hujjatlarda taqiqlangan.

Qiynoq hamda muomala va jazolashning qattiq, shafqatsiz, insoniylikka zid yoki qadr-qimmatni kamsituvchi turlarini qo'llash jinoiy javobgarlikni keltirib chiqaruvchi harakat hisoblanadi. Qiynoqqa solish faktining o'zi xalqaro hamjamiyat tomonidan xalqaro huquqning asosiy prinsiplari va normalarini buzuvchi og'ir huquqbuzarlik, insonga qarshi jinoyat sifatida tan olinadi (1998-yil 17-iyuldagi Xalqaro jinoyat sudining Rim Statuti, 7-modda, 1-qism, "a" bandi).

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, Birlashgan Millatlar Tashkilotining 1984-yil 10-dekabrda qabul qilingan "Qiynoqlarga solishga va muomalada bo'lish va jazolashning boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni tahqirlovchi turlariga qarshi Konvensiya"da ham bunday g'ayriqonuniy harakatlarga yo'l qo'yilmasligi haqida ta'kidlab o'tilgan.

BMTning "Qiynoqlarga solishga va muomalada bo'lish va jazolashning boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni, tahqirlovchi turlariga qarshi Konvensiyasi"ga ko'ra "qiynoq" har qanday tusdagi shunday harakatni anglatadiki, u bilan qandaydir shaxsga og'riq yoki azob davlatning mansabdor shaxsi yoki rasmiy ko'rinishdagi boshqa shaxs yoki ularning gijgijlashi bilan yoki ularning xabardorligida yoki indamay roziligi bilan har qanday tusdagi kamsitishga asoslangan har qanday sabab bo'yicha qasddan kuchli og'riq yoki jismoniy yoxud ma'naviy azob berilishi" tushuniladi.

Qiynash sifatida jabrlanuvchi shaxsga nisbatan qasddan yetkazilgan kuchli og'riq, jismoniy yoki ma'naviy azob berish tarzidagi har qanday harakat tushuniladi (1984-yil 10-dekabrda Qiynoq hamda muomala va jazolashning qattiq shafqatsiz, insoniylikka zid yoki qadr-qimmatni kamsituvchi turlariga qarshi Konvensiya, 1-modda, 1-qism (O'zbekiston Respublikasi ushbu Konvensiyaga 1995-yil 31-dekabrda qo'shilgan)).

Tadqiqot natijalari tahlili

Bunda shuni inobatga olish kerakki, "shafqatsiz, insoniylikka zid muomala va jazo"dan farqli holda, qiynoq anchagina kuchli va shafqatsiz azob berish bilan

tavsiflanadi. “Qiynoq” tushunchasi bilan “insoniylikka zid yoki qadr-qimmatni kamsituvchi muomala” tushunchasi o’rtasidagi farq azob berish intensivligi har xilligida ifodalanadi [1, 84–85-b.]. Qiynoq shafqatsiz muomalaning nisbatan og’ir turi hisoblanadi. Bundan tashqari, qiynoq har doim qadr-qimmatni kamsituvchi muomala bo’lgan [2, 41-b.].

Qiynash tushunchasi esa Jinoyat qonunida sog’liqqa qarshi jinoyatlar qatoriga kiritilgan. Ammo ayrim olimlar bunday hisoblamaydilar. Masalan, P.B. Bakunovning fikricha, urish va boshqa jismoniy zo’rlik ishlatish harakatlari oqibatida kishi tanasida og’riq paydo bo’lsa-yu, lekin uning tanasining anatomik butunligi yoki organlardan birining fiziologik funksiyasi buzilmasa, badanga shikast yetkazish deb bo’lmaydi. Shuningdek, badanga shikast yetkazish moddiy tarkibli jinoyat bo’lganligi uchun jinoyat qonunida ko’rsatilgan muayyan oqibatlarning kelib chiqishini talab etadi [3, 5-b.].

Biroq, jinoyat huquqi nazariyasi ham, sud-tergov amaliyoti ham qiynashni badanga shikast yetkazish deb hisoblaydi. O’zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2007-yil 27-iyundagi “Badanga qasddan shikast yetkazishga oid ishlar bo’yicha sud amaliyoti to’g’risida”gi qaroriga ko’ra, do’pposlash yoki qiynash xususiyatiga ega bo’lgan boshqa harakatlar qasddan, muttasil, ya’ni jabrlanuvchiga jismoniy yoki ruhiy azob berish maqsadida yagona qasd bilan qamrab olingan va kamida uch marta sodir etilgan bo’lishi lozim.

E’tibor berayotganingizdek, jinoyat qonuni ham, sud amaliyoti ham do’pposlashni qiynash harakati bilan bir ko’rinishda ifodalamoqda. Mazkur normada “qiynash” va “do’pposlash” tushunchalari muqobil harakat sifatida ishlatiladi. Bizningcha, do’pposlash alohida ijtimoiy xavfli qilmishdir. Do’pposlash deganda, aybdor tomonidan shaxsning badaniga shikast yetkazmagan holda bir necha zarba berish tushuniladi. “Qiynash – ko’p marotaba yoki uzoq vaqt davomida og’riq yetkazish bilan bog’liq harakatlar, chimchilash, savalash, to’mtiq yoki o’tkir uchli narsalar bilan ko’plab, ammo uncha katta bo’lmagan shikastlar yetkazish, qizdirilgan buyumlar bilan ta’sir ko’rsatish yoki boshqa shunga o’xshash harakatlardir”.

S.I. Ojegov “qiynash”ni juda qattiq azoblash (jismoniy yoki ruhiy azob berish) sifatida tushunadi [4, 26-b.]. Biz mazkur fikrga qo’shilmaymiz va “qiynash”, “qiynoqqa solish”, “azoblash”, “do’pposlash” tushunchalarini bir-biridan ajratish kerak, deb hisoblaymiz. Chunki, ushbu tushunchalar o’xshash jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish, ularni bir-biridan ajratishda muhim rol o’ynaydi.

Bundan tashqari, R.D. Sharapov ham qiynashni, davomli, qoidaga ko’ra, kuch ishlatish bilan kuchli jismoniy azob berishda ifodalanuvchi inson terisiga bevosita ta’sir qilish (chimchalash, kesish, kuydirish, elektr energiyasi, o’tkir jismni tanaga tekkazish va boshqa harakatlar) ifodalanadi [5, 24–25-b.] deb hisoblaydi. P. Konstantinovning fikricha esa qiynash “badanga og’ir yoki o’rtacha og’ir shikast yetkazilishiga sabab bo’lmaydigan, uzluksiz ravishda urish yoki boshqacha zo’rlik harakatlari yoki harakatsizlik bilan jismoniy yoki ruhiy ta’sir qilishda ifodalanadi” [6, 16-b.].

I. Samolyuk esa jismoniy yoki ruhiy azob berish orqali jabrlanuvchining sog’lig’iga qasddan zarar yetkazishni qiynash [7, 21-b.] deb, ta’kidlaydi. Biz yuqoridagi fikrlarni tahlil qilib, bu borada R.D. Sharapovning fikriga qo’shilmaymiz. Chunki, qiynash davomli,

kuch ishlatish bilan kuchli jismoniy azob berishda ifodalanuvchi inson terisiga bevosita ta'sir qilish harakatlarida ifodalanadi.

Tibbiyot nuqtayi nazaridan esa qiynash, jismoniy og'riq o'ta kuchli yoki yemiruvchi ta'sirlar natijasida paydo bo'ladigan, organizmda organik yoki funksional buzilishlarni keltirib chiqaradigan insonning o'ziga xos psixofiziologik holatidir [8, 294-b.]. G.N. Borzenkovning fikricha, tibbiyot nuqtayi nazaridan jismoniy og'riq – bu organizmdagi ko'ngilsizliklar haqidagi ogohlantirish hisoblanmay, balki og'riq o'z-o'zidan tirik organizmning zararlantiruvchi ta'sirlarga ega bo'lib, o'ziga xos tarzda sog'liqqa zarar yetkazadi. Bunday ta'sirlarning bir qator ko'rinishlari, masalan, tomirlar torayishi, qon bosimining ko'tarilishi, qon uyushishi darajasining o'zgarishi, qonda qand miqdorining o'zgarishi va boshqalar obyektiv turda aniqlanishi mumkin. Urish, do'pposlash va qiynash-sog'liqqa har qanday darajada, hatto og'ir darajagacha shikast yetkazuvchi harakatlar usuli bo'lib hisoblanadi [9, 104–105-b.].

R.D. Sharapovning fikricha, og'riq hislarining paydo bo'lishi organizmda bir qator obyektiv o'zgarishlarining kechishi bilan davom etadi. Bu o'zgarishlar turli faoliyat tizimlariga ta'sir ko'rsatadi. Masalan, nafas olish, yurak-qon tomir tizimi. Tibbiyot nuqtayi nazaridan jismoniy og'riq yetkazish sezilarli emas, ammo sog'lom organizm holatining yomonlashuviga olib keladi. Demak, jismoniy og'riq odam sog'lig'i uchun jiddiy zarar yetkazadi [10, 120-b.].

F. Taxirov yuqoridagi fikriga qo'shilmasligini bildirib, o'z fikrini quyidagicha bildirgan, "jismoniy og'riq yetkazuvchi urish, do'pposlash va boshqa zo'ravonlik harakatlarini sodir etishni tan jarohatlariga kiritib bo'lmaydi. O'z-o'zidan og'riq yetkazish subyektiv noxush holatga olib keladi, ammo aniq obyektiv belgilarda (shokka tushish) namoyon bo'lgan sog'liqning izdan chiqishiga olib kelmasa, tan jarohati deb tan olinishi mumkin emas" [11, 21-b.], degan fikrni ilgari suradi.

A.D. Tartakovskiyning fikricha, aynan muttasillik qiynashda jismoniy yoki ruhiy qiynoqlarni yuzaga keltiradi [12, 35-b.]. Bizningcha ham, muttasil qiynashda jismoniy yoki ruhiy azoblar yuzaga keladi. Qiynashning muttasilligi deganda ko'p marotaba uzviy ravishda zo'rlik harakatlarining sodir etilishi tushunilib, aybdorning harakatlari o'zaro bog'liq, ayni bir jabrlanuvchiga nisbatan qaratilgan bo'lib, nafaqat jismoniy og'riq, balki ruhiy azoblash, kamsitish, xo'rlashda ham ifodalanadi [13, 268-b.]. Shu sababli, bizningcha, uch yoki undan ortiq sodir etilgan har qanday zo'rlik harakatlari qiynash deb kvalifikatsiya qilinavermaydi. Chunki, qiynash yagona qasd bilan qamrab olingan o'xshash harakatlardan iborat bo'lib, uni davomli jinoyatlar jumlasiga kiritish lozim. Masalan, qiynash natijasida insonning sog'lig'iga og'ir tan jarohati yetkazish va h.k.

I.P. Portnovning fikricha, qiynash jinoyatidagi do'pposlash epizodlari uchun katta bo'lmagan vaqt oralig'i xosdir [14, 89-b.]. V.B. Borovikov ayrim hollarda sud amaliyoti do'pposlash harakatlari o'rtasida uzoq vaqt o'tgan bo'lsa-da, ular o'zaro bog'liq va ichki jihatdan yagonalikni ifodalagan hollarda ham qiynash jinoyati tarkibi bor deb hisoblaydi [15, 53-b.]. Bunday vaziyatda qiynash jinoyatining tarkibi bor deb hisoblash uchun barcha epizodlar ichki birlikka ega bo'lishi, aybdorning to'g'ri qasdi bilan qamrab olingan, jabrlanuvchiga jismoniy va ruhiy azob berishga qaratilgan

muayyan xulq-atvori tizimini tashkil qilishi isbotlanishi lozim. N.I. Zagorodnikov aytganidek, “istisno sifatida, bir marotaba sodir etilgan yengil shikast yetkazish, azoblovchi og‘riqlarni keltirib chiqarganda (masalan, kuyishda), qilmish qiynash sifatida kvalifikatsiya qilinishi kerak” [16, 111-b.]. Jabrlanuvchiga jismoniy ta’sir qilinganda bir marotabalik do‘pposlashdan farq qiluvchi “azob yetkazish” belgisi qiynash jinoyatiga xosdir. Shuning uchun N.I. Zagorodnikovning jismoniy va ruhiy azob berishni bir marotabalik harakatlar bilan ham amalga oshirish mumkin degan fikrini qiynoqqa solish jinoyatini kvalifikatsiya qilishda asosli deb hisoblaymiz.

Bundan tashqari, “qiynash” bilan bir qatorda “azob berish” jumlasini ham qo‘llaniladi-ki, bu ham muammolardan xoli emas. Xususan, O‘zbek tilining izohli lug‘atida yozilishicha, “azoblamoq deganda, jismoniy yoki ruhiy azob bermoq” [17, 50-b.] tushuniladi.

Xulosalar

Xulosa qiladigan bo‘lsak, “qiynash”, “qiynoqqa solish”, “azoblash”, “do‘pposlash” tushunchalarini bir-biridan farqlashimiz lozim. “Azoblash deganda, uzoq vaqt ovqat, suv yoki issiqlikdan mahrum qilish kabi xo‘rlovchi harakatlar yoxud insonni sog‘liq uchun ziyon yetkazuvchi sharoitga solish yoki unda qoldirish va hokazolar tushunilishi lozim”.

Tan jarohatlarining og‘irligi darajasi, sud-tibbiy aniqlash qoidalarida, azob berish esa chimchilash, tilish, o‘tmas yoki o‘tkir sanalgan predmetlar bilan ancha ko‘p sonli, lekin katta bo‘lmagan jarohatlar yetkazish, termik omillar va shu kabi boshqa ta’sirlar orqali uzoq vaqt og‘riq berish bilan bog‘liq harakatlardir.

Ushbu tushunchalardan kelib chiqib, “azoblash” tushunchasiga mualliflik ta’rifini beramiz. Ya’ni, *“Azob berish – chimchilash, tilish, o‘tmas yoki o‘tkir sanalgan predmetlar bilan juda ko‘p, ammo katta bo‘lmagan jarohatlar yetkazish, shuningdek boshqa ta’sirlar orqali uzoq vaqt og‘riq berish bilan bog‘liq harakatlardir”*.

Bundan tashqari, ushbu tushunchani O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2007-yil 27-iyundagi “Badanga qasddan shikast yetkazishga oid ishlar bo‘yicha sud amaliyoti to‘g‘risida”gi qaroriga qo‘shimcha tarzda kiritish lozim.

REFERENCES

1. Decision of the European Court of Human Rights in the case of Irish Gegen Vereinigtes Kunikgreich of 18 January 1978. Berger V. Op. cit. pp. 84–85.
2. Frowein J., Peukert W. Kommentar zur EMRK. 2. A. Kehl, Strassburg, Arlington, 1996, p. 41.
3. Bakunov P.B. The crime of intentional grievous bodily harm. Tashkent. 2010, p. 7.
4. Ojegov S.I. Tolkoviy slovar russkogo yazika [Explanatory dictionary of the Russian language]. Moscow, 1997, p. 256.
5. Sharapov R.D. Kvalifikatsiya prestupleniy, sovershayemix s primeneniyem fizicheskogo nasiliy [Qualification of crimes committed with the use of physical violence]. Tyumen, 2001, pp. 24–25.

6. Konstantinov P. Ugolovnaya otvetstvennost za istyazaniye [Criminal liability for torture]. *Zakonnost – Legality*, 2000, no. 4, p. 10.
7. Samolyuk I. Otvetstvennost za istyazaniye [Liability for torture]. *Sovetskaya yustitsiya – Soviet justice*, 1965, no. 1 (2), p. 21.
8. Bolshaya meditsinskaya ensiklopediya [Big Medical Encyclopedia]. 1999, vol. 3, p. 294.
9. Borzenkov G.N. Kvalifikatsiya prestupleniy protiv jizni i zdorovya [Qualification of crimes against life and health]. Moscow, 2006, pp. 104–105.
10. Sharapov R.D. Fizicheskoye nasiliye v ugolovnom prave [Physical violence in criminal law]. Moscow, 2001, p. 120.
11. Toxirov F. Ugolovno-pravoviye problemi borbi s tyajkimi telesnimi povrejdeniyam [Criminal-legal problems of combating grievous bodily injuries]. PhD thesis. Tashkent, 1989, p. 21.
12. Tartakovskiy A.D. Nekotoriye voprosi xarakteristiki istyazaniy po sovetскому ugolovnomu pravu [Some issues of characterizing torture in Soviet criminal law]. *Teoriya i praktika borbi s pravonarusheniyami – Theory and practice of combating offenses*. Dushanbe, 1980, iss. 1, p. 35.
13. Comment on the Criminal Code of the Russian Federation. Ed. Y.I. Skuratova, V.M. Lebedeva. Moscow, 1997, p. 268.
14. Portnov I.P. Istyazaniye (kriminologicheskij i ugolovno-pravovoy aspekti) [Torture (criminological and criminal law aspects)]. Violent crimes: nature, investigation, prevention. *Collection of scientific Proceedings of the All-Russian Research Institute of the Ministry of Internal Affairs*. Moscow, 1994, p. 89.
15. Borovikov V.B. et al. Ugolovniy zakon v praktike mirovogo sudi [Criminal law in the practice of a justice of the peace]. Ed. A.V. Galaxovoy. Moscow, 2005, p. 53.
16. Zagorodnikov N.I. Prestupleniya protiv zdorovya [Crimes against health]. Moscow, 1969, p. 111.
17. O'zbek tilining izohli lug'ati [Annotated dictionary of the Uzbek language]. 5 vols. Ed. A. Madvaliev. Tashkent, National Encyclopedia of Uzbekistan State Scientific Publishing House, 2008, vol. 1, p. 50.

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

1 / 2022

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

BOSH MUHARRIR:

Q. Abdurasulova

Toshkent davlat yuridik universiteti “Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish” kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR:

Y. Kolenko

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi Akademiyasi boshlig'i

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

N. Salayev

Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

Mas'ul muharrir: K. Hakimov

Muharrirlar: Sh. Jahonov, K. Abduvaliyeva, F. Muhammadiyeva, Y. Yarmolik

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Web-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Jurnal 2022-yil 11-mayda tipografiyaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4.

Shartli 11,76 b.t. Adadi: 100. Buyurtma: № 5.

TDYU tipografiyasida chop etildi.

ISSN 2181-2179

© Toshkent davlat yuridik universiteti